

Per Øverland: Historieglimt 252 Livet i Strandveien

Da tyskerne i 1941 raserte mange av husene på nedsiden av Strandveien for å få plass til å bygge sitt kjempemessige ubåtanlegg, satte de også et brutalt punktum for et pulserende ungdomsarbeid som hadde pågått i flere generasjoner, helt fra 1895. En av dem som var med lenge, var Leif Fosse, som i mange år var klokker og prest på Lademoen. I en artikkel med overskriften *Noen minner om det som var*, forteller Fosse i *Julehilsen fra Lademoen menighet* i 1959 om livet der:

Foto: Interiørbilde av Strandveien 72, revet i 1941 av tyskerne for å gi plass til Dora I. NTNU Universitetsbiblioteket, Jens Frederik Hilfling-Rasmussen.

«Jeg er bedt om å skrive til menighetsbladets julenummer om minner fra ungdomslokalet inne i Strandveien. Ja, hvorfor skal en ikke det? En har jo så mange minner fra "Ynglingen nede på Lamon", det var slik en i daglig tale kalte stedet. Det er bare så vanskelig å vite hva en skal ta med. Minnene strømmer inn på en. For oss innfødte er "Lamon" i dag noe helt annet enn det var i våre guttedager. Det føles nesten slik for oss at stedet har tapt noe av sin sjarm. I dag er det jo blitt noe av det en må kalle et moderne havneområde. En skal selvsagt være glad og takknemlig for alle fremskritt, men for en gammel lamogutt synes overgangen nokså brå. Idyllen er gått tapt.

Tenk litt på før og nå. For 40-50 år siden var Strandveien veien langs stranda. Når det var storflo, kunne Trondheimsfjorden gå like opp i gata. Men var det fjæra sjø, så måtte en vandre langt utover før en "blei blaut på fotan", så langgrunt var det. Gårdene på den nedre side av Strandveien var også interessante. Det var for det meste leiegårder i gammel stil, som på langt nær ville ha tilfredsstillt vår tids krav. Men folk var stort sett fornøyd selv om det både var gammeldags og trangt om plassen. De hadde jo som regel bare ett eller to rom med del i kjøkken. Størhus eksisterte ikke. Storklævasken foregikk ute på gårdsplassen eller inne på kjøkkenet. En levde bokstavelig inn på hverandre, men kanskje det var nettopp dette som var med og skapte det egenartede samfunn som var der nede. En hørte sammen, selv om en kunne "kjæftes" med hverandre. Talens gave manglet som regel ikke.

Det var i dette miljø ungdomslokalet vårt lå. Stedet ble innkjøpt av pastor Hannibal Stabell til bruk for det kristelige ungdomsarbeide i menigheten. Andreas Moe drev sitt pottemakeri der i mange år, men det var nå nedlagt. Tomta eiet A/S Kolonien som eiet de fleste tomtene der inne. Det var sikkert ikke så lite som måtte gjøres med huset, før en kunne ta det i bruk som ungdomslokale, men pastor Stabell hadde mange venner som ga ham en hjelpende hånd. Det ble et utmerket sted med storsal, lillesal, kjøkken og et værelse for vaktmester eller pedell, som det den gang het. Her flyttet så ungdomsarbeidet inn, først "gutan" og siden "pian", de siste holdt før sine møter på Meieriet oppe i Fjæregata. Dette å få eget hus satte mer fart i arbeidet og Ynglingen ble møtestedet for menighetens ungdom. Her ble det både ungdomsforening, sangkor, avholdslag og søndagsskole.

Det var som nykonfirmert jeg kom med i ungdomsforeningen. Møtene var om søndagskveldene, og det var som regel te og boller på alle møter. Det første tillitsverv en fikk var å bli med i ordenslaget. En skulle gjøre alt i stand til møtet og så få alt på plass igjen når møtet var slutt. Etterlagene var kanskje ikke det minst interessante, for da ble det som var igjen av mat fortæret. Men en lærte jo ved disse lagene hverandre å kjenne. En ble mere hjemmevant. Ordenslaget var i så måte intet dumt påfund. Det gjorde sin nytte på mange måter. Nede på Ynglingen hadde også Østbyens avholdslag sine møter og flere av de unge ble med der. Den gang hadde laget vind i seilene. Ja, hvem av oss minnes ikke de årlige rømmegrøttestene. De var visst som regel lagt til lagets stiftelsesdag. Sangen har alltid hatt en bred plass i ungdomsarbeidet vårt. Gjennom foreningens historie har det vært flere kor med kortere eller lengre levetid, både blandet kor og mannskor. Ja, det var et rikt sang og musikkliv inne på Ynglingen.

Gjennom klokker Køhns virke i menigheten fikk ungdomsarbeidet et oppsving og mer moderne arbeidsformer ble tatt i bruk. En fikk yngste og yngres arbeide både for gutter og jenter. Speidertropp ble også stiftet. Det ble et yrende liv der nede av barn og ungdom og lokalet var opptatt fra middag til langt på kveld. Slik var forholdene da jeg tok fatt i menigheten i 1930. Høsten 1930 hadde foreningen sitt 40 års jubileum som fikk stor betydning for dens videre virke. En var ikke økonomisk rustet for et så stort opplagt ungdomsarbeid. Alt var nedslitt, både hus og inventar. Og selv om alt arbeid i foreningen ble gjort på frivillig basis uten noen godtgjørelse, så krevdes der penger. Jubileet ble den første vekker for menigheten til ansvar for arbeidet blant våre unge. Kvinneforeningen "Vårblomsten" ble stiftet og foreningens gamle garde sluttet opp om saken og ble oss til stor hjelp. Det første kvinneforeningen ga oss, var ny komfyr og en stor kobber kaffekjel. Under ledelse av vårt gamle medlem, maler Fagerli, gikk guttene i gang med å vaske og male huset utvendig. Og nå gikk det slag i slag med oppussing både utvendig og innvendig, men det tok oss 10 år før alt var i den stand det skulle. Vi var stolte av lokalet vårt.

Lamon var av enkelte regnet som et farlig strøk uten at vi "innfødte" kan forstå årsaken til dette. Men nå når krigen kom, ble det i sannhet et farlig strøk. Vi ble liggende i "ildlinjen" for her skulle tyskerne ha sin ubåthavn. Det gikk ikke

lang tid etter 9. april 1940 før arbeidet vårt var i sving igjen. Vi holdt sammen som aldri før, tross mørklegging og andre vanskeligheter. Så kom "slaget på Lamon"! Ja, hvem av oss kan glemme denne tirsdagskvelden da vi som vanlig var samlet til møte i Lillesalen. Plutselig hører vi at vinduene i Storsalen blir slått inn. Det var fulle tyskere som med sine bajonetter øvet dette storverk. Einar Bonsaksen og jeg fløy ut på gaten for å se situasjonen an, og vi hørte da hvordan vinduene gikk inn over Strandveien. Vi måtte hurtigst søke dekning da tyskerne også tok fatt på oss. Vi måtte avvente begivenhetenes gang. Det norske politi og Schnell-kommandoen ordnet fort opp i saken, men da så også hele den indre del av Strandveien ut som en slagmark. Godt at lamonittene holdt seg passive! De hadde sikkert klart å ordne opp med tyskerne selv om de var uten våpen, men hva ville ikke da ha skjedd. Ja, slik endte ungdomsmøtet den kvelden, og jeg fikk skyss med Svartemarja til politikammeret for å avgi forklaring. Det var i sannhet i dobbelt forstand en svart kveld.

Krigens dager var rike på rykter. Slik kom også den første meldingen til oss om at gårdene på nedre side av Strandveien skulle rives. Vi håpet at det bare et rykte uten noen virkelighet bak seg, men en dag kom det skriftlig melding om at Ynglingen skulle rives. Det var selvsagt nytteløst å kjempe mot overmakten, men en prøvet da det en kunne for å få huset revet og ført opp på ny tomt. Alle forsøk strandet og en kveld var vi samlet til vårt siste samvær i ungdomslokalet som vi var blitt så glade i. Mange gråt, men bak all sorg og alle tårer lyste håpet om et nytt "Ungdommens hus" på Lademoen. Huset ble revet og de fine tømmerstokkene ble kjørt til Korsvika for å brennes. Ynglingen var ikke mer, men plassen det lå på blir for oss lamonitter et hellig sted. Der fikk vi oppleve kameratskapets gode ånd, der fikk vi møte ungdommens venn og frelser som hjalp oss til å finne oss selv og veien til himmelen. Det er kanskje sterke ord som ikke alle av oss kan ta i vår munn, men noe av dette har vi alle opplevd og det både har vært og kan bli oss til hjelp på veien videre gjennom livet. La denne minnekransen jeg har prøvet å flette, slutte med det verset vi så ofte sang i vårt gamle ungdomslokale:

Jeg har følt jeg har kun hjemme

Der hvor sang og glede bor

Gjenlyd av min ungdoms stemme

Alltid følger meg på jord.»